

חולין דף קכ"ז

תנו רבנן, מתוך שנאמר "עכבר" שומע אני אפילו דג הדומה לעכבר ששמו 'עכבר'. ומן הדין ניתן ללמוד שטמא אף בלא פסוק: טימא בחולדה וטימא בעכבר. מה חולדה מין הגדל על הארץ ולא שבים, אף עכבר: מין הגדל על הארץ. או כלך לדרך זו, טימא בחולדה וטימא בעכבר. מה חולדה כל ששמה חולדה, אף עכבר כל ששמו עכבר אפילו עכבר שבים, ששמו עכבר? נאמר: "על הארץ". אם לומדים מ'על הארץ', יכול על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא? תלמוד לומר: "השורץ" כל מקום ששורץ. או אינו אומר 'השורץ' לדרשה זו, אלא למעט עכבר הנוצר מאדמה, שרק המשריץ יטמא. אוציא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שלא היה מפריה ורביה של עכבר שנוצר מאליו? ודין הוא, טימא בחולדה וטימא בעכבר. מה חולדה כל ששמה 'חולדה' אף עכבר כל ששמו 'עכבר', אביא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. או כלך לדרך זו: מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה? תלמוד לומר: "בשרץ".

אמר אחד מהחכמים לרבא, אולי לא דורשים 'כל מקום שהוא רוחש', ולרבות עכבר הארץ שירד לים, אלא 'בשרץ' לרבות עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. 'השורץ', כל שהוא שורץ פרה ורבה ואפילו עכבר שבים. ואין לומר ששמעט ב"על הארץ" שכן על הארץ יטמא, ירד לים לא יטמא? אמר לו, מאחר שרביית מין הים לטומאה, מה לי בעודו בים מה לי יצא לחוץ? שואלת הגמרא, האם מהכתוב "על הארץ" למדים למעט שרץ מת צף על המים, ספק נגע ספק לא נגע. שכן אמר רב יצחק בר אבדימי, "על הארץ" להוציא ספק טומאה צפה? עונה הגמרא, שני פעמים נאמר "על הארץ".

תנו רבנן, נאמר: 'והצב למינהו' להביא הערנד הנולד מן הצב ומן הנחש, וכן הנפילים

שרץ מין צב, וסלמנדרא שרץ הנוצר מן האור⁷⁷⁵. וכשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה, אומר: "מה רבו מעשיך ה'" יש לך בריות גדולות בים ויש לך בריות גדולות ביבשה. שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות,

⁷⁷⁵ מעצי הדס, על ידי כשפים. והסך מדמו, אינו נשרף. וידוע היה לרבי עקיבא שהוא מין צב. רש"י.

שביבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות. יש לך בריות גדלות באור כסלמנדרא, ויש לך בריות גדלות באויר. אילמלי שבאור עולות לאויר מיד מתות, שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות. 'מה רבו מעשיך ה'".

תנו רבנן: 'כל שיש ביבשה – יש בים, חוץ מן החולדה'. אמר רבי זירא, שנאמר: "האזינו כל יושבי חלד" יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ביברי יושביה הרשעים של 'נרש' במקום ששמו 'נרש', אינן מן הישוב שגדלות במים. אמר רב פפא, כל יושביה של 'נרש' רשעים ויהיו בשמתא, החלב, והעור עם הבשר, והאליה, כלומר: כולן, כקטן כגדול. "ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה'", אמר רב פפא, לא אבה נרש שמוע דבר ה' שכולן היו רשעים. אמר רב גידל אמר רב, אם נשקך אחד מיושבי נרש, תספור את שיניך שכולם נמצאות, כי מוחזק גנב הוא. אם מיושבי נהר פקוד נתלוח עמך בדרך, זה מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו לגונבו נתחבר עמך. אם ליוך אחד מפומבדיתא, שנה את מקום לינתך שלא ידע היכן תשכב, שגנבים מומחין הם.

אמר רב הונא בר תורתא, פעם אחת הלכתי ל'זועד' מקום רשעים ומרביעי כלאים, וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב, שהיה מצוי אצלו ונזקק עמו. לימים יצא ערוד מביניהם, והיה נושך בני אדם וממית. וכשבאתי לפני רבי שמעון החסיד, אמר לי: אמר הקב"ה: הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי והיינו ערוד. שואלת הגמרא, והרי אמר מר 'כל שתשמישן ימי עיבור שוה, שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים, כגון אדם, או פנים כנגד עורף, כגון בהמה, יולדין ומגדלין זה מזה. וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה, אין יולדין ומגדלין זה מזה. והרי ימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה⁷⁷⁶, והיאך יצא אותו ערוד מצב ומנחש? אמר רב, נס בתוך נס.

776 כדא' בכורות (ח.): שועל וכל מיני שרצים לששה חדשים, ונחש לשבע שנים. ואמרינן התם: ולאותו רשע – נחש – לא מצינו חבר. רש"י.

שואלת הגמרא, הרי זה פורענות וכיצד נקרא נס? עונה הגמרא, הנס נעשה כדי ליפרע מן הרשעים.

משנה

האבר והבשר המדולדלין בבהמה, שנתלש ממנה אבר: בשר גידים ועצמות, או נתלש ממנה בשר לבדו, ועדיין הן מעורים בה במקצת⁷⁷⁷, אף על פי שהן מחוברין, אם חישב עליהן להאכילן לעובד כוכבים, נחשב ל'אוכל' לקבל טומאה ולטמא אחרים. וצריכין הכשר לבא במים פעם אחת לאחר שנדלדלו, ושוב מקבלים טומאה עולמית. נשחטה הבהמה⁷⁷⁸, נטהרו מלטמא עוד משום נבילה⁷⁷⁹, הוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לא הוכשרו.

מתה הבהמה, הבשר שנדלדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ. האבר המדולדל מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר נבלה, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר.

גמרא

מדייקת הגמרא, משמע שטומאת אוכלין יש להם, אבל טומאת נבלה לא. ומבררת

"וכי יפול" אינו קרוי נבלה עד שיפול לגמרי

הגמרא באיזה אופן מדובר. אם מעלים ארוכה, אפילו טומאת אוכלין לא נטמאו, ואם אין מעלין ארוכה אף טומאת נבלה יטמאו? עונה הגמרא, לעולם שאין מעלין ארוכה. ושונה הדין בטומאת נבלה, שהתורה אמרה בשרצים "וכי יפול" אינו קרוי נבלה עד שיפול לגמרי. וכן מצינו בברייתא, האבר והבשר המדולדלין בבהמה ומעורין בחוט השערה, יכול יטמאו טומאת נבלה? תלמוד לומר "יפול" עד שיפול. ואף על גב שמחברין חשובים לענין טומאת נבלות. מכאן שלענין טומאת אוכלין הם כתלושין, ומקבלין טומאה כאוכלין.

ואומרת הגמרא שדבר זה מסייע לרב חייא בר אשי, במה שאמר בשם

777 ויש הפרש בין 'אבר מן החי' ל'בשר מן החי': שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה, והבשר – שאינו אבר – טהור מכלום. רש"י.

778 עמוד ב'.

779 ואף על פי שאסורין באכילה, כדאמרין ב'בהמה המקשה' (לעיל עג:), מ'בשר בשדה טרפה', ומידי נבלה טהור: שאין שחיטה עושה ניפול. רש"י.

שמואל, תאנים שצמקו באילן, מטמאות טומאת אוכלין, והתולש מהן בשבת חייב חטאת. הרי שאף שלענין שבת 'מחוברין', מטמאין טומאת אוכלין. ואומרת הגמרא, שלכאורה יש סיוע לשמואל. ממה ששנינו בברייתא, ירקות שצמקו באיביהן, כגון הכרוב והדלעת, אין מטמאין טומאת אוכלין. קצצן ויבשן, מטמאין טומאת אוכלין' משמע ששאר פירות מטמאין באיביהן? 'קצצן ויבשן'? סלקא דעתא? עץ בעלמא הוא, ואמר רבי יצחק בעל מנת ליבשן. ומברת הגמרא, באיזה אופן מדובר בכרוב ודלעת שדוקא הם לא נטמאים. אי יבשו הן ועוקציהן, פשיטא! אלא בלא עוקציהן, שאף על פי דלענין שבת 'מחוברין' הן, לענין טומאה 'תלושין' הן, כדשמואל, והיינו 'מסייע ליה'? עונה הגמרא, לעולם הן ועוקציהן החידוש במה ששנינו קצצן לחין על מנת ליבשן טומאת אוכלים.

שואלת הגמרא ממה שנינו, אילן שנתלש ממנו ענף, ובאותו ענף יש פירות, הרי הן כתלושין. יבשו, הרי הן כמחוברים. ולכאורה משווים מה תלושין לכל דבריהן – אף מחוברין לכל דבריהן, ואפילו לענין טומאה, וקשיא לשמואל? עונה הגמרא, שאין משווים אותם, אלא נשנו כל אחד בנפרד.

למדנו במשנה שנחלקו האם בהמה מוכשרת לקבל טומאה בשחיטתה. אמר רבה, שניהם סוברים 'ש יד להכשר'. ונחלקו בבהמה נעשית יד לאבר. רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד, הלכך לא הביאה לו הכשר. ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר.

אביי אמר, אין טעמם משום יד, שלדברי שיטת רבי מאיר
הכל אין בהמה נעשית יד לאבר אחד. ונחלקו באוחז קטן ואין גדול עולה עמו. רבי מאיר סבר, על גב שאוחז את הקטן באבר ובשר המדולדל, אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד, הואיל וכשאוחז בגדול עולה קטן עמו. ורבי שמעון סבר אינו כמותו. ואף רבי יוחנן סבר שנחלקו באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו. שרבי יוחנן שאל מרבי מאיר על רבי מאיר, מי אמר רבי מאיר 'אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמותו'? והרי שניו במשנה בטבול יום, תרומה שנטמאה

על ידי שברי כלים, רבי מאיר אומר, אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו
הרי הוא כמוהו. וממילא אם נגע טבול יום באחד מן השברים, פסל את
חבירו. ואם לאו, אינו כמוהו. ואמר רבי יוחנן, כאן החליף רבי מאיר
שיטתו. אבל בשאר מקומות 'אוcho בקטן ואין גדול עולה עמו – הרי הוא
כמוהו'. ומכל שאמר רבי יוחנן כך, נשמע שסובר באוחז בקטן ואין גדול
עולה עמו קא מיפלגי? עונה הגמרא, מה השאלה, הרי ניתן לומר שלרבי
מאיר יש חלק בין בין טבול יום לשאר טומאות. שיתכן ובטבול יום מיקל
שהוא טומאה דרבנן, מחמיר הוא בטומאה חמורה. שואלת הגמרא, והרי
ששנינו בברייתא, רבי אומר, אחד טבול יום ואחד שאר טומאות. הרי
שארין חילוק בנגיעתם? עונה הגמרא, יתכן שלרבי אין הבדל, ולרבי
מאיר יש הבדל.

אמר רבי יאשיה, כך אמר רבי יוחנן, לדברי רבי מוחלפת השיטה. לדברי
רבי שלא שני לו, החליף רבי מאיר שיטתו. שכן כל מקום שהיא נגיעה
בטבול יום, הוא נגיעה בשאר טומאות.